

HLAHOIKA - slovenské písmo

Prvý písomný dokument slovenskej kultúry sa začína slovami evanjelia sv. Jána: „Na počiatku bolo Slovo a Slovo bolo u Boha a Boh bol Slovo.“ S týmto historickým dokumentom Slováci v 9. storočí vystúpili na javisko svetových dejín. Na samom počiatku slovenskej kultúry nestojí vlčica, ktorá nadávala Romula a Réma, ako je to u Rimanov, ani správy o ľudských obetách, ani mytologické báje iných národov; **na počiatku Slovákov stojí Božie Slovo!** Tak hlboko zasahuje evanjelium do ich histórie a kultúry. Slovenský národ sa kultúrne zrodil prijatím krstu a Božieho slova. (Jozef kard. Tomko, Nitra 2006)

Hneď v úvode písomnej kultúry dosiahli uznanie na vrcholnej úrovni vtedajšieho spoločensko-politického života, schválením **jazyka starých Slovákov** ako **štvrtého liturgického jazyka** rímskokatolíckej Cirkvi v Ríme roku **868**. Symbolicky sa slovenská kultúra zrodila na oltári betlehemských jasiel, v Bazilike Panny Márie Snežnej. Tak veľkolepý bol historický moment zrodu kultúry Slovákov. Slovenský národ, ako prvý zo všetkých Slovanov, dostal vlastné písmo a slovenčina sa už v 9. storočí konštituovala ako samostatný kultúrny jazyk.

Tento, v histórii národov neobvyklý medzník, bol **epochálnym dielom bratov zo Solúna** (Thessaloníki v Grécku) – **sv. Cyrila a sv. Metoda**. Nastal v roku **863** vznikom nového písma, dnes známeho ako **Hlaholika**, ktorú pre Slovákov zostavil **Konštantín Filozof**, ktorý neskôr prijal rehoľné meno Cyril. On bol prvým kodifikátorom spisovného, literárneho a liturgického jazyka Slovanov, ktorého základom bola staroslovenčina. Cyrilometodské preklady biblických kníh, ako hovoria znalci, ešte i po tisícročí prekvapujú svojou dokonalosťou. Po stránke teologickej, jazykovej a štylistickej sa cyrilometodský preklad javí aj dnešným odborníkom ako **geniálne dielo**.

Po preložení liturgických kníh prišiel Konštantín a jeho brat sv. Metod na územie Slovákov, aby tu založili **prvú školu Slovanov**. V sídle kniežaťa Rastislava, na Devíne bola založená prvá slovenská **univerzita v národnom jazyku** a prvé školstvo, ktoré nebolo určené len pre hornú spoločenskú vrstvu. V tom čase to bol **v Európe ojedinelý zjav**, pretože okrem gréčtiny a latinčiny sa nevyučovalo v žiadnom inom jazyku. Napriek svojmu krátkemu trvaniu, 21 rokov (864 – 885), sa táto univerzita zaradila medzi popredné literárno-pedagogické európske strediská a stala sa **kolískou celého slovanského písomníctva**.

Hlaholika sa stala duchovným, ale aj kultúrnym fenoménom doby, vďaka ktorému sa starí **Slováci** už v 9. storočí zaradili ku špičke kresťanského sveta. Stali sa predvojom a ohniskom duchovnej i svetskej kultúry všetkých Slovanov, a preto **staroslovenčinu možno nazvať i "latinčinou Slovanov"**. Neskôr sa vyvinula do tzv. cirkevnej slovančiny, ktorú dodnes v liturgii používajú viaceré slovanské národy. Právom národná tradícia neustále sprítomňuje **veľkolepé dielo sv. Cyrila a Metoda**, najväčších osobností slovenských dejín, ba aj dejín všetkých slovanských.

POSVÄTNÉ PÍSMO

„slovenské písmená svätejšie sú a ctíhodnejšie, lebo svätý muž ich vytvoril...“ Týmito slovami sa v 10. stor. priamy učeník slovenských apoštolov, mních Chrabr (sv. Naum), postavil na obranu Hlaholiky – posvätného staroslovenského písma a vyzdvihol zásluhy sv. Cyrila: *„On jeden to urobil v krátkom čase, a oni mnohí za mnoho rokov – oni pohania, on svätý.“*

Silu tohto argumentu pochopíme až vtedy, keď si uvedomíme, že sv. Cyril preložil Evanjeliár a Žalmy asi za jeden rok (862 – 863), a to musel najprv zostaviť celý fonologický a ortografický systém. Len zostavenie abecedy v iných kultúrach trvalo dlhé roky. **Preklad Starého Zákona dokončil sv. Metod spolu s 2 rýchlopiscami**, ako je presne zaznamenané v jeho životopise, **za 8 mesiacov**. Pre porovnanie: v 18. storočí preklad celej Kamaldulskej Biblie do slovenčiny trval aj s prepisom **15 rokov**. Nadprirodzený výkon sv. Cyrila i sv. Metoda zdôrazňuje tiež fakt, že v dnešnej dobe rýchlych technológií prepisovali Kamaldulskú Bibliu do počítača **3 ľudia** a samotné prepisovanie, bez prekladu, im trvalo **4 roky**. Aj preto mních Chrabr poukazuje na výnimočnú osobnosť Konštantína Filozofa a odôvodňuje to pôsobením Svätého Ducha.

Nahliadnutie do životopisu sv. Cyrila (*Byzancia, Solún 827 – † Rím 869) poukazuje na to, že skutočne ide o neobyčajného ducha. Konštantín Filozof patril k najvýznamnejším osobnostiam 9. storočia. V jeho širokej apoštolskej činnosti sa svet vysokej gréckej vzdelanosti a filozofie stretal so svetom hlbokkej kresťanskej mystiky, Orient s latinskou kultúrou, Byzancia s Rímom a toto všetko,

harmonicky zjednotené v jeho osobe, vyúsťovalo do epochálnej misie u Slovákov. Vo svojej dobe patril k najväčším vzdelancom Byzancie i Ríma. Mimoriadny zjav jeho osobnosti bol ocenený i v Ríme prívlastkami: „**skutočne podivný filozof, najučenejší muž, učiteľ apoštolského života**“. Skutočnosť, že rétoricky nezveličovali, potvrdzuje celoživotné dielo Konštantína Filozofa, z ktorého dodnes čerpajú všetky slovanské národy. O Hlaholike ako svätých písmenách píše pred rokom 890 aj Konštantín Preslavský. Podobne sa vyjadril i pápež Hadrián II., hovoria o tom i ďalšie súdobé životopisy, ako je napr. Bulharská legenda a Život Nauma.

Vysvetlenie prečo súčasníci sv. Cyrila považovali *slovenské písmená* za sväté, je zaznamenané v Žití Konštantína a Žití Metoda. V oboch historických dokumentoch sa zhodne niekoľkokrát opakuje tvrdenie, že Konštantínovi Filozofovi „**Boh zjavil písmo pre Slovákov**“. Prorockého ducha u Solúnskych bratov Konštantína i Metoda potvrdzuje aj proroctvo o vlastnej smrti. Obaja dostali od Boha poznanie o dni svojej smrti – sv. Cyril 50 dní dopredu a sv. Metod 3 dni vopred.

O ojedinelosti a *zjavení* slovenských písmen sa hovorí i v byzantskej diplomatickej korešpondencii. V oficiálnom štátnickom liste, byzantský cisár Michal III. pripodobnil slovenské knieža Rastislava k veľkému cisárovi Konštantínovi. Tým podčiarkol jeho zásadný historický význam, pretože tak ako Konštantín zahájil éru svetového kresťanstva, tak **Rastislav otvoril éru kresťanstva Slovanov**.

HLAHOLIKA

Sv. Konštantín Filozof zostavil Hlaholiku podľa idey, či akéhosi kľúča, ktorý dostal v mystickom spojení s Bohom. O pôvode tohto prvého slovenského písma píše, ešte pred rokom 910, Metodov učeník sv. Naum v spise **O písmenách**. Tu presne označil aj rok ich vzniku – **863** nášho letopočtu. Hlaholika je **originálny grafický systém** pozostávajúci z **38 znakov** a vystihuje všetky **osobitosti slovenského jazyka**. Fonologicky prevýšila gréčtinu i latinčinu. V Hlaholike, podobne ako v hebrejskej i gréckej abecede, mali písmená aj **číselnú hodnotu**. Konštantín však utvoril pre hlaholskú abecedu novú číselnú sústavu, nezávislú od gréckej (obr. 3.)

Hlaholiku ako **úplne prvé písmo všetkých Slovanov** potvrdzujú viaceré pramene z 9. storočia; predovšetkým svedectvá priamych účastníkov a dosvedčujú aj odporcovia tohto písma – bavorskí biskupi vo svojom spise *Conversio*. Napokon to, že Konštantín Filozof vynašiel písmená, dokladá a schvaľuje i sám pápež Ján VIII. v bule *Industriae Tuae* z roku 880. Originalita Hlaholiky sa prejavuje nielen v tvare písmen a fonológii, ale predovšetkým symbolikou zobrazujúcou v majstrovskej skratke celú podstatu Kristovho evanjelia.

Hlaholika sa stala všeobecným nástrojom písanej kultúry **iba na území starých Slovákov**. Úspešná misia Cyrila a Metoda, ktorí tu zaviedli **staroslovenskú liturgiu**, trvala asi tri a pol roka (864 – 867). Neskôr za účinkovania sv. Metoda už ako arcibiskupa do roku 885. Po jeho smrti, dal nový panovník Slovákov - Svätopluk, právomoci nemeckému biskupovi Wichingovi. Bol to predstaviteľ latinského obradu a preto dal násilne zatvoriť staroslovenskú hlaholskú školu na Devíne (886). Zničil tak celú slovenskú písomnosť a žiakov Cyrila a Metoda dal mučiť a nakoniec i vyhnáť. **Hlaholika** postupne **vymizla** napriek tomu, že časť z učeníkov neskôr založila v Ochride novú hlaholskú školu. Lebo o 30 rokov neskôr v Preslave, sídle bulharského cára, vznikla druhá verzia slovenského písma – tzv. cyrilika. Hlaholská škola bola odsunutá na okraj Bulharskej ríše do Ochridu na čele s významnými žiakmi sv. Cyrila a Metoda – s Klimentom Slovenským a Naumom. **Sv. Kliment Slovenský** (+916) bol prvý biskup staroslovenskej liturgie v Bulharsku a veľkou mierou sa zaslúžil o „zlatý vek“ bulharského písomníctva. Hoci tu hlaholská škola pretrvala až do 12. storočia, napokon sa z bývalých hlaholských stredísk začala šíriť do slovenského sveta cyrilika, ktorou boli odpísané početné pôvodiny staroslovenských hlaholských písomností.

SYMBOLIKA HLAHOLIKY

Ako vidieť z obrázku (obr.1a 2), Hlaholika má výtvarne zaujímavý ornamentálny charakter s typickým kruhovým prvkom. Väčšina písmen Hlaholiky je utvorená z troch základných znakov, sprítomňujúcich tri najdôležitejšie symboly kresťanstva – kríž, kruh - nekonečnosť, trojuholník – symbol Najsvätejšej Trojice.

Prvým písmenom Hlaholiky je kríž. **Kým iné abecedy krížom končili, Hlaholika krížom začína**. Tu kríž symbolicky i doslova uzatváral jednu epochu ľudstva, aby otvoril novú. V prvej slovanskej abecede je to obrazné proroctvo, že Slovanom otvára brány do kultúrnych dejín sveta kresťanstvo. Osobitne to platí o **Slovensku**, lebo od príchodu sv. Cyrila a Metoda sa Slovensko stalo **ohniskom kresťanstva** pre všetky slovanské národy, ktoré sa tým historicky zviditeľnili. Od tých čias sa

cyrilometodský dvojkriž stal symbolom Slovákov. Ako jeden z mála štátov na svete majú vo svojom znaku tak výrazný symbol kresťanstva, ba sú jediným národom, ktorý má v znaku dvojkriž.

Dvojkriž ako duchovné znamenie bol v Byzancii vnímaný ako znak duchovnej hodnosti patriarchu. Pôvodne kratšie rameno predstavuje tabuľku s Pilátovým nápisom: „*Ježiš Nazaretský, Kráľ Židovský*“, ktorá pri Ježišovom ukrižovaní bola napísaná v troch jazykoch: *hebrejskom, gréckom a latinskom*, ktoré sa v Cirkvi stali aj oficiálne uznávanými liturgickými jazykmi. Preto Slovákom horné rameno dvojkriža pripomína **duchovný zápas** sv. Cyrila s tzv. pilátnikmi **o štvrtý liturgický jazyk – staroslovenský**. Schválením tohto jazyka v liturgii sa Slováci zaradili ku špičke kultúrnych národov po boku Izraela a dvoch svetových veľmocí. Úlohu, akú zohrali Gréci v kultúrnom svete a ľud Izraela v dejinách spásy, takú v 9. storočí zohrávali Slováci vo svete Slovanov.

DUCHOVNÝ ODKAZ

Konštantín Filozof vnímal **obraz písma a jeho silu** ako ďalší **rozmer Slova** – Krista, a preto využil symboliku jeho tvaru, aby doň zakódoval **duchovný odkaz Hlaholiky**. Predovšetkým prvé písmeno † - symbol Krista, písmeno S – Ω , je piktografickým vyjadrením myšlienky „Slovo sa stalo Telom“, ktorá je podstatou Nového Zákona. Abeceda končí znakom Najsvätejšej Trojice - △ **označujúcej Božie meno** (obr. 1 a 8)

Viacero písmen Hlaholiky je prevzatých alebo odvodených **z hebrejčiny** ש, ה, מ, פ, ל , predovšetkým je to písmeno **šin** ש – ש . Pre sv. Cyrila bolo príznačné vyjadrovať sa rečou symboliky a obrazov, a preto použil symbolizmus a mystiku hebrejskej spirituality dvoch slov **Šema a Šalom**, v ktorých je ukrytá **duchovná podstata Starého Zákona**. Najmä slovo **Šalom** je jedným z **klúčových** slov hebrejského jazyka s hlbokou symbolikou. Značí pokoj i spásu. Pre duchovnú symboliku slova *šalom* vybral sv. Cyril písmeno ש – ש priamo z hebrejskej abecedy a **ním zjednotil staroslovenskú abecedu s hebrejskou**. To, že skutočne ide o konkrétne slovo *šalom*, dosvedčuje trojica hlaholských písmen slova *pokoj*. Všetky jeho spoluhlásky **PoKoJ** majú charakter hebrejského písma označujúce práve slovo *šalom* a zároveň sú jeho prekladom do slovenčiny. To potvrdzuje, že **šalom** je **klúčom** k vysvetleniu záhadnej odlišnosti slabík **Š, B, P, K a J** (obr. 9 a 10).

Šalom je obrazom večného pokoja a blaženosti, teda stav plnosti medzi Bohom a človekom (Hebr 3.a 4.), ktorý Biblia spája so všeobecným vykúpením. To je dôvod, prečo prvé slovo, ktoré Kristus po Vzkriesení ohlási apoštolom, je práve slovo **Šalom – Pokoj** (Jn 20,19), tak ako to predpovedá žalmista (Ž 85,9): „*on ohlási pokoj svojmu ľudu a svojim svätým*“. Tým Mesiáš oznamuje ľuďom, že ich **spása je dokonaná**. Preto slovo *šalom* v Hlaholike nesie najdôležitejší odkaz a je viditeľne, ba dokonca dvojnásobne, **hebrejsky i slovensky**, zakódované do tejto jedinečnej kresťanskej abecedy.

V Hlaholike bolo každé písmeno označené tzv. abecedoslovom (obr.11). Boli to prvé slová veršov nezachovanej **abecednej modlitby sv. Cyrila**. Ak čítame abecedoslová usporiadané v poradí za sebou idúcich písmen zistíme, že dávajú zmysluplný text. V tajničke abecedoslov Konštantín Cyril, ako virtuóz obraznej reči, adresoval Slovákom pozoruhodnú myšlienku: ***Krista písmenami Božími ohlasovať dobre je, (aby) Život v hojnosti (mala) zem, i ako Ľudia rozjímajte On (je) náš Pokoj, hovoriac slovo Šalom v Trojici!***

Je to **výzva** písmenami od Boha hlásať Krista, ktorý položil svoj život za nás, aby sme ho mali v hojnosti. Tým dokonal našu spásu – ŠALOM a zmieril ľudstvo s Bohom, skrze Otca i Syna i Svätého Ducha, v tajomstve Najsvätejšej Trojice. Sv. Cyril sa vo svojich dielach často vyjadroval slovami Svätého Písma, a tak mnohé z jeho výrokov možno potvrdiť a doložiť priamo Božím slovom. To nám dnes umožňuje nájsť ich pravý zmysel a význam. Tajnička abecedoslov obsahuje myšlienky z Nového Zákona Ján 10,10 a list Efezanom 2,13-22.

Tento **odkaz sv. Cyrila**, ukrytý v Hlaholike je tajnička výsostne duchovného kľúča abecedy, ktorú otvára križ a uzatvára znak Najsvätejšej Trojice. Hlaholika je abeceda, ktorej **alfou a omegou je Križ a Trojica**. Presne v duchu Zjavenia sv. Jána: „*Ja som Alfa a Omega, hovorí Pán Boh... Ja som Prvý a Posledný a Živý.*“ (ZJ 1, 8 a 17) Tým sa stáva **Hlaholika ucelenou ikonou Krista, kde je zobrazený ako Prvý a Posledný a Živý**.

Postavenie písmen v rámci abecedy, ktoré vyjadrujú meno Boha, možno čítať ako chronologický zápis dejín Spásy: Na počiatku stojí † Kristus, ktorý existoval už pred všetkým stvorenstvom, za ním nasleduje v Starom Zákone ohlasované „knieža Pokoja“ ℒ , v strede stojí Vtelené Slovo Ω , ktoré prinieslo vykúpenie ש -Šalom a celú abecedu, ktorá symbolizuje Krista-Slovo, v sebe uzatvára a završuje Trojica △ . (obr. 12)

Hlaholika sprítomňuje písomnú kultúru, ktorá je základom najvyššej ľudskej civilizácie. Lebo predovšetkým slovom sa človek líši od všetkých ostatných tvorov. Na obraz Boží, na obraz Večného Slova je človek stvorený. Písané slovo je osobitným stelesnením Slova, vďaka čomu má písomná kultúra aj osobitnú moc a vplyv na človeka. Preto **Hlaholika**, vyjadrujúc elementárnu formu slova, ako unikátna kresťanská abeceda je **pravou ikonou Slova**. Je obrazom Krista, ktorý je Počiatok i Koniec, Alfou aj Omegou. V jej strede je **Slovo**, ktoré sa stalo telom skrze **Bohorodičku**. **Šalom**, ako jadro Evanjelia, nesúce správu o dokonanej spáse ľudí, je zároveň jej hlavným odkazom. Touto jedinečnou kresťanskou symbolikou Bohom zjavené písmo Hlaholiky priamo **vyzýva na hlásanie Evanjelia**.

P R O G L A S – OSLAVA PÍSMEN

Proglas je prvá básnická skladba pôvodne zapísaná Hlaholikou v jazyku Slovákov. Je to literárny skvost, prvopočiatok slovenskej, ba celej slovanskej slovesnosti a kultúry. Jeho umelecká stavba je merateľná s najdokonalejšími skladbami všetkých čias. Svet ju objavil takmer tisíc rokov po jej vzniku.

Proglas **vznikol** na území Slovenska v rokoch **864-867** a jeho autorom je Konštantín Filozof. Je v ňom zhrnutá Konštantínova **filozofia človeka**, kde človek ako inteligentná bytosť chápe Slovo a žije z neho, uznávajúc Boha za základ a žriedlo sveta i svojho života. Na to si však musí osvojiť znalosť „písmen“, aby cez písomnú kultúru pozdvihol svoju dušu k Slovu Božiemu. Konštantín sa tu osobitným spôsobom obracia k národu Slovákov, ktorým Boh daroval písmená a tým i Sv. Písmo vo vlastnom jazyku.

Je to hymnická skladba, ktorá vyniká po každej stránke a má mimoriadne umelecké a obsahové kvality. Odborníci charakterizovali Proglas ako **nadčasový poetický chválospev na Bohom dané písmená**. Označili ho za jedinečné básnické dielo s mohutnou šírkou ducha, s vrúcny nadšením slova, so záľubou obrazne približovať pravdy i tajomstvá, a to s veľkým zmyslom pre krásu reči. V nijakej inej literatúre tých dávnych čias a ešte dlho po nich nenachádzame podobnú nadšenú výzvu národu, aby dbal o knihy vo svojej reči. Proglas ukazuje, akú vysokú literárnu úroveň dosiahla hneď na samom začiatku spisovná staroslovenčina aj ako básnický jazyk, a to v čase, keď u väčšiny vtedajších národov Európy nebolo ešte takmer nijakého prejavu umeleckej poézie v národných jazykoch.

Toto dielo je príkladom ideálnej **jednoty obsahu i formy**, metrickej aj grafickej, lebo tvary dôležitých písmen vstupujú priamo do umeleckej štruktúry básne. To však vidieť iba pri jej hlaholskom prepise, lebo prepis do cyriliky i latinky zotrie toto jej obrazové poslanstvo. Číslo tri sa vyskytuje na viacerých úrovniach umeleckej stavby Proglasu, ktorý sa končí chválou Najsvätejšej **Trojice**. V básni obzvlášť vynikajú tri trojice trojitých anafor a to vo veršoch 19-27. Práve v nich je ukrytá „**slávnych Slávov sláva**“ spojením slov SLOVo - SLOVÁkom.

SLOVO SLOVÁKOM

Nomen – omen (z lat. *meno – znamenie*) je známe latinské príslovie, ktoré hovorí o tom, že meno predznamenáva nositeľa. Slovania odvodzujú svoje meno od pojmu *slovo*. Idea prepojenia Slovanov i Slovákov so slovom nie je nová. Po prvýkrát je naznačená už v 9. storočí, hneď na úsvite slovanskej písomnej kultúry, symbolicky tým, že povstala Božím **Slovom**, a prvé slová zapísané v jazyku starých Slovákov zneli: „*Na počiatku bolo Slovo a to Slovo bolo u Boha...*“. Bola to úvodná veta z Evanjelia podľa Jána. Keď Konštantín Filozof preložil Evanjelium do staroslovenčiny, zavŕšil ho v hymnickej básni Proglas, kde symbolickým prepojením pojmov **Slovo** a **Slováci** dáva do súvisu Slovo–Krista, so Slovenským národom, na ktorý sa v tejto básni obracia.

V 14. stor. kronikár Karola IV. tiež odvodzoval meno Slovanov od pojmu *slovo*. Tento názor prijímali zakladatelia slavistiky Pavol Jozef Šafárik a Jozef Dobrovský, ale aj Ľudovít Štúr. Podobne aj najväčší lingvista 20. storočia Roman Jakobson i mnohé osobnosti súčasnej slavistiky. Chorvátsky slavista Josip Bratulič dokonca vyjadril myšlienku, že Slováci sú priamo **synmi Slova**, pretože ako národ boli zrodení krstom.

Najhlbšie zdôvodnenie vzťahu Slovanov ku Slovu podal slovenský jazykovedný velikán Ľudovít Štúr. **Slovo je podľa neho najdokonalejším výrazom ducha**, pretože svojimi vlastnosťami dokáže najvýstižnejšie odzrkadliť charakter ducha. Štúr na základe svojej etnografickej štúdie predpokladal tvorivý prínos Slovanov predovšetkým v oblasti slova: „*pravdivo i významne nazval sa národ náš Slovanom, to jest národom slovným, spevným. Slovo aj inak má v živote slovanskom význam hlboký.*“ V tomto duchu Božie **Slovo**, ktoré odovzdal **sv. Cyril Slovákom**, sa v konečnom

dôsledku malo dostať všetkým Slovanom. Takýto šľachetný úmysel mal už od počiatku kráľ Rastislav, ktorý chcel zaniest' vieru v Krista do všetkých končín slovanského sveta. Šíriť vieru v reči ľudu, doma i za hranicami vlasti, to bola v tom čase revolučná myšlienka, ktorá však bola postavená na prirodzenom základe, pretože vtedy ešte existovala slovanská **jazyková jednota**. Napriek tomu, že Slovania zaberali podstatnú časť Európy, ba i Ázie, zjednocovala ich reč aj pôvodná kultúra.

Misia **Solúnskych bratov** prostredníctvom starých Slovákov začlenila široko rozvetvené kmene Slovanov do Kristovho mystického tela Cirkvi. Tým sa obaja bratia zaraďujú k najväčším biblickým osobnostiam **Mojžišovi a Áronovi** i apoštolom **Petrovi a Pavlovi**. Súčasníci nazývajú Konštantína Filozofa *apoštolomrovny* a pápež Hadrián II. poukázal na prvotnoapoštolský význam cyrilometodskej misie tým, že dal sv. Cyrila pochovať ako pápeža - hlavu Cirkvi. Aj Konštantín Cyril si bol vedomý veľkosti tohto historického momentu, a preto ho oslávil veľkolepou hymnickou básňou PROGLAS, kde vzdal hold Božím písmenám zobrazujúcim Slovo, t.j. Boha.

ŠEMA SLOVENSKO

Podľa Konštantína Filozofa, filológa a mystika, jazyk a reč je prejav Ducha, ktorý má privádzať človeka k Bohu. Preto nová abeceda mala stáť v prvom rade v službách kresťanského života najprv u Slovákov, a ich úlohou bolo zaniest' ju do celého slovanského sveta. Tak by sa jazyková jednota Slovanov, umocnená písmenami Hlaholiky a povýšená Slovom Božím, pretavila v jednotu duchovnú. Tým by sa naplnilo pradávne **poslanie** – od počiatku ukryté v mene **Slovanov** – niest' fakľu **Slova** (Krista) do temnôt pohanstva. Túto ideu nachádzame predovšetkým v Konštantínovom chválospeve PROGLAS, ktorého posolstvo **dopíňa a završuje** odkaz Hlaholiky.

Konštantín Filozof sa biblickým zvolaním „*Šema Israel*“ – *Počuj, Izrael!*, akým **Boh oslovil svoj vyvolený ľud**, obracia v Proglase na **Slovákov** a tým ich spája s vyvoleným ľudom Izraela. Naznačuje tak ohromujúcu myšlienku, že Boh podáva štafetu Slova novo vyvolenému národu, ako to hovorí Ježiš Židom v Evanjeliu: „*Vám sa Božie kráľovstvo vezme a dá sa národu, ktorý bude prinášať úrodu.*“ (Matúš 21, 43) Sv. Cyril ako **prorok** tak predpovedá **novodobý vyvolený ľud Boží**, za ktorý sa modlí aj v poslednej chvíli svojho života: „*až všetkých zhromaždíš v jednomyselnosti, učiň ich ľuďom vyvoleným, ... a vdýchni im do srdca slovo tvojho prijatia za synov (Gal 4,6), lebo je to tvoj dar, že si (ich) nehodných prijal za hlásateľov svojho Krista.*“

Tieto myšlienky opäť potvrdzuje aj Pochvalné slovo Cyrilovi a Metodovi od biskupa Klimenta Slovenského. Tu bližšie osvetľuje, že táto vyvolenosť spočíva vo svedectve a ohlasovaní kresťanskej viery. A pretože Boh svoje prisľúbenia nemení (Rim11,29), po viac ako 1100 rokoch toto **proroctvo zopakuje** a potvrdí hlava Cirkvi – pápež **Ján Pavol II.** slovami:

„Slovensko má osobitnú úlohu pri budovaní Európy tretieho tisícročia. Slovensko je povolané ponúknuť Európe predovšetkým dar svojej viery v Krista a svojej oddanosti Panne Márii.“ Tak sa obrátil na Slovákov hneď na ich prvej celonárodnej púti do Ríma v roku 1996. Pápež Ján Pavol II. tým **potvrdzuje** nielen vyvolenie, ale najmä to, že ide o národ **Slovákov**, ktorým Boh zveruje túto službu. Až vo svetle tohto poznania možno naplno vnímať cyrilometodskú misiu a pochopiť, že práve toto **vyvolenie** je dôvod, prečo Boh osobitne zasahuje do dejín spásy a **zjavuje Slovákom písmo!**

Tu stojíme pred ďalšou paralelou s vyvoleným ľudom, pretože **žiaden iný národ, okrem Izraela**, nemôže povedať, že im priamo **Boh dal písmo**, ako o tom píše Biblia v knihe Exodus 32,15. Tento text hovorí o tom, že **hebrejské písmo pochádza od Boha**, a pre nás je to odpoveď, prečo **staroslovenská abeceda je spojená s hebrejskou** – lebo obe sú dielom Božím. Konštantín Filozof aj tu parafrázuje, či priamo cituje Sv. Písmo, a preto slovné spojenie: „*Krista písmenami Božími ohlasovať...*“, aké použil v úvode hlaholskej tajničky, je odkazom na tento biblický text. Myšlienky o tabuliach Božím prstom napísaných a písmenách, ktoré Boh znovu dal, podobne ako v Starom Zákone, opäť potvrdzuje aj sv. **Kliment**, keď v Pochvale Cyrilovi a Metodovi prirovnáva ich k Mojžišovi a Áronovi. To vysvetľuje aj zvláštnu vetu v diplomatickom dopise byzantského cisára Michala slovenskému kniežaťu Rasticovi: „*Toto sa stalo iba v dávnych časoch (Izraelitom na púšti) a už sa to nestáva. (No Boh) urobil tak teraz, za našich čias, aby ste sa i vy pripočítali medzi veľké národy, ktoré chvália Boha vo svojej reči.*“ Tu sa podvojnásť Starého Zákona s Novým opakuje, lebo ako **Mojžiš** dostal pre ľud **Izraela** tabule Zákona spolu s **Božím písmom**, tak **sv. Cyril** prevzal od **Boha písmo**, aby ním priniesol Nový Zákon pre **Slovákov**.

NAPLNENIE CYRILOMETODSKEJ MISIE

Bohom zjavené písmo pre Slovákov dáva cyrilometodskej misii jedinečný a výsostný ráz. Ide o čosi neobvyklé, čo mení beh dejín a na čo nestačí ľudský um a vôľa, či politický zámer vladára Rastislava, ktorý sa chcel osamostatniť. To všetko sú už len vonkajšie prejavy Božieho plánu. Je to misia, s ktorou má Boh svoje konkrétne plány. A zdá sa, že k jej úplnému naplneniu ešte len dôjde.

Keď po zničení slovenskej Hlaholskej školy, starí Slováci úlohu ohlasovania nenapĺňali, Hlaholika sa stratila. Nezachránila ju ani hlaholská škola, ktorú založili sv. Kliment Slovenský s ostatnými učeníkmi v Bulharsku, pretože Hlaholika nebola Bulharmi prijatá. Udržala sa len tam, kde skutočne plnila svoje duchovné poslanie, a to v posvätnnej liturgii u glagolášov v Chorvátsku. No prvotné poslanie Boh Slovákom neodňal. Z jeho vyvolenia plynú stály záväzok, že tak ako bol Izrael pre svet v mori mnohobožstva majákom jediného Boha, tak by mali byť pre dnešný novopohanský svet **Slováci majákom Kristovho Slova.**

Z dejinných udalostí vidieť, že napriek **epochálnemu nástupu** sa cyrilometodská misia zdanlivo skončila neúspechom. Po smrti sv. Metoda boli ich učeníci vyhnaní zo Svätoplukovej ríše a hoci boli prijatí okolitými slovanskými národmi **Hlaholika sa stratila**. Stratou tohto písma, ktoré malo silu uchovať reč i kultúru povýšenú kresťanstvom **stratila sa aj jednota Slovanov**. A zanedlho, v roku 1054, prišlo k **rozkolu medzi Východom a Západom**, Byzanciou a Rómom. Brány jednoty Cirkvi sa úplne zatvorili. V Božom pláne, ako sa neskôr ukázalo, mala byť byzantská misia u Slovákov a jej pokračovanie u všetkých Slovanov, pevnou hrádzou proti tomuto rozkolu, avšak nebola prijatá. Jej odkaz jednoty ostal v zabudnutí.

Ale Boh na svoj **plán nezabudol** a ústami Panny Márie z Fatimy ho pripomenul v posolstve o obrátení Ruska. Tam v roku **1917** žiadala Panna Mária, okrem zasvätenia svojmu Nepoškvrnenému Srdcu, modlitby za obrátenie tejto veľkej slovanskej krajiny, ba uviedla ho ako **podmienku na záchranu celého sveta**. Tak v 20. stor. opäť povstala **otázka duchovného zjednotenia**, ako ju pôvodne nastolil sv. Cyril, keď misiou u Slovákov spojil Rím s Byzanciou. A základom tejto jednoty mal byť, vtedy i dnes, široký slovanský svet.

Podľa viacerých znakov vidieť, že **reálne** sa cyrilometodská misia, násilne zastavená v 9. storočí, **napíňa až dnes**, po viac ako tisíc rokoch. Vidieť to predovšetkým na oficiálnom postoji Cirkvi, uznaním **národného jazyka v liturgii**. Touto myšlienkou sv. Cyril a Metod predbehli dobu o viac ako tisíc rokov, pretože liturgia v reči ľudu bola zavedená v Rímskej katolíckej cirkvi až II. Vatikánskym Koncilom v 60-tych rokoch 20. storočia. Až po 1111 rokoch sa dostalo apoštolom Slovanov najvyššie uznanie, keď v roku **1980** pápež Ján Pavol II. vyhlásil sv. Cyrila a Metoda za **patrónov Európy** spolu so západným svätcom Benediktom. Bola to výzva adresovaná celej Európe, aby uznala a spoznala vlastné korene vo svojom spoločnom duchovnom a kultúrnom dedičstve. Zároveň to bolo prorockým gestom a znamením jednoty pre Európu. Títo dvaja Byzantínci aj uprostred ťažkostí vedeli zachovať jednotu s Rómom. Boli mostom medzi dvoma kresťanskými tradíciami v tom čase ešte nerozdelenej Cirkvi. Reálnym znamením tejto jednoty podnes ostávajú iba gréckokatolíci, ktorí od čias Cyrila a Metoda uchovávajú byzantskú liturgiu pričom ostávajú v Rímskej cirkvi.

SKRYTÁ SILA SLOVANSTVA

Najväčší slovenský básnik z 19. stor. P.O. Hviezdoslav vo svojich básňach prorocky ospieval jednotu Slovanov, ktorá svitne až s druhým tisícročím: **Slavianstvo, hľa, skrytá oná sila, čo uschoval Boh z milosti, by svätožitie obnovila!**

Pre pozitívne vlastnosti slovanských národov a ich blízkosť k živému kresťanstvu sa práve u Slovanov vytvárala reálna možnosť zjednotenia kresťanských vyznaní. S myšlienkami slovanskej spolupatričnosti sa v dejinách stretávame od najstarších čias, počínajúc slovanským kniežaťom Rastislavom, ktorý žiadal o učiteľa vo vlastnom jazyku nielen pre svoj národ, ale chcel aby kresťanská kultúra prišla i k okolitým slovanským národom. V stredoveku sa širšie slovanské povedomie objavuje v 12. stor. u Rusov v Nestorovom letopise a v poľských kronikách zo 14. storočia. Ideu slovanskej vzájomnosti možno nájsť i na začiatku 17. storočia u južných Slovanov. V 18. stor. nemecký filozof J. G. Herder vo svojej filozofii dejín predpovedal Slovanom slávnú budúcnosť a tým oživil myšlienku jednoty u Slovanov. V 19. storočí sa na Slovensku, najmä u Štúrovcov, objavili aj nové argumenty, ktoré svedčili o poslaní Slovanov a predpovedali charakter ich budúcej epochy. S tým súviselo oživenie cyrilometodského kultu a záujmu o východnú liturgiu a cirkevno-slovanský jazyk. Tak opäť **cyrilometodský kult** zohral **centrálnu úlohu** pri vzájomnom zblížovaní sa Slovanov, pretože sa k nemu hlásili katolíci obidvoch obradov rovnako ako evanjelici aj pravoslávni.

Slovensko, vzhľadom na svoju geografickú polohu, ako **priesečník západoeurópskej a východoeurópskej kresťanskej kultúry**, sa ukazovalo ako ideálne územie pre vznik a zavŕšenie dialógu medzi kresťanskými konfesiami s celoeurópskym významom. Na centrálnu úlohu v slovanskom svete Slovensko predurčuje nielen geografická poloha, ale i centrálné postavenie slovenského jazyka, ako to vyjadril taliansky učenec Galeotto Marzio, ktorý v roku 1487 píše, že slovenský jazyk je matkou všetkých ostatných slovanských jazykov.

A preto je zákonité, že opäť práve na Slovensku, v prvotnom stredisku slovanskej kultúry, sa zrodila myšlienka slovanskej vzájomnosti, ktorá sa ujala. Inšpiráciou pre poľské slavianofilstvo bol príklad slovenského a českého národného obrodzenia. Vtedy slovanská idea zaznamenala poľský i ruský mesianizmus, ktorý prirodzene vyplynul nielen z veľkosti krajiny, ale aj historického i duchovného potenciálu Poliakov i Rusov. A hoci dejiny 19. a 20. storočia ukázali, že tadiaľ cesta nevedie, **slovanská idea** ostávala živá. A ako ukazuje Hlaholika, jej **pevným počiatkom je bod, v ktorom sa Boh rozhodol zjaviť Slovanom písmeňá.**

POVOLANIE K JEDNOTE

Až z pohľadu jednoty pochopíme, prečo sa pápež Klement stal „osudom“ Konštantína Filozofa. Z **Božieho vnuknutia** sa sv. Cyril vydal hľadať jeho ostatky, aby bol týmto tretím Petrovým nástupcom sprevádzaný až do svojej smrti. Ba ostal s ním spojený i potom, keď boli ostatky oboch uložené v chráme San Clemente v Ríme. Boh tak spojil misionára Slovákov s nástupcom sv. Petra – obranom jednoty Cirkvi, aby spolu priviedli do Pánovho ovčinka široko rozvetvené slovanské kmene. To bola heroická práca, kde sv. **Cyril ako „Mojžiš Slovanov“**, bol vedený ohnivým stĺpom duchovnej pomoci **sv. Klementa**. Tento **pápež jednoty Východu a Západu** sa stal patrónom **cyrilometodskej misie**. Spojenie osobností sv. Cyrila a pápeža Klementa dáva predobraz Slovana, teológa, filozofa, básnika, mystika a pápeža jednoty – **Jána Pavla II.**, ktorý ako **prorok** našich čias znova opakuje a volá **„Šema, Slovensko!“**

Slovensko sa stalo duchovnou križovatkou Východu i Západu vďaka epochálnemu dielu sv. Cyrila a Metoda a **oživením cyrilometodskej tradície** sa znova stane zdrojom zjednotenia všetkých Slovanov, aby podľa želania Panny Márie z Fatimy veľkou mierou napomohlo k obráteniu Ruska a **záchrane sveta**. Z tohto pohľadu dostáva dielo sv. Cyrila a Metoda hlboký dejinný rozmer, pretože prináša podmienky pokoja k záchrane ľudstva.

Slovanské cirkvi, pretože sú vzácné zjednotené nielen Eucharistiou a hlbokou úctou k Trojici i Bohorodičke, ale aj spoločným cyrilometodským dedičstvom, umocneným všeslovanskou spolupatričnosťou, majú veľký predpoklad ku skutočnému zmiereniu. Slovanstvo, hľa, skrytá sila, čo uchoval Boh z milosti, by svätožitie obnovila! **Slovanská misia** sv. Cyrila a Metoda napĺňa odkaz *Šalom* – pravý Pokoj darovaný Bohom – plnosť požehnania v zmierení najprv **slovanskej Pravoslávnej, Gréckokatolíckej i Rímskokatolíckej cirkvi**, a napokon všetkých ostatných. Práve toto **šalom – zmierenie** je najdôležitejším **odkazom** Bohom darovaného písma – Hlaholiky – **Slovanom**.